

Språkfrågor i urval

Namn på nya "landskap"

I debatten om en ny landskapsförvaltning och i den regionala indelningen av vissa förvaltningsgrenar har man i Finland börjat laborera med en ny uppsättning regioner, av vilka en del sammanfaller med de traditionella landskapen medan de andra består av delar av det man tidigare betraktat som etablerade landskap. Också dessa nya regioner har på finska kallats *maakunnat* (landskap). En del av dem behandlades i Språkbruk redan för över tio år sedan (nr 1/1982). Situationen har emellertid nu förändrats så att vissa av de tidigare rekommendationerna måste ändras.

Ett av de mest problematiska fallen är *Päijät-Häme*, för vilket vi tidigare har rekommenderat *Lahtistrakten* eller *östra Tavastland*. I och med att *Häme/Tavastland* i den nya indelningen används om en region som är betydligt mindre än det traditionella Tavastland och inte omfattar detta *Päijät-Häme*, kan det senare naturligtvis inte längre kallas *östra* (eller *sydöstra*) Tavastland. Inte heller en benämning som *Lahtistrakten* lämpar sig som namn på ett landskap. Med en viss tvekan har därför bl.a. Statsrådets svenska språknämnd beslutat rekommendera att namnet *Päijät-Häme* används också på svenska.

Benämningarna på de olika delarna av det stora landskapet Österbotten har redan tidigare varit lite besvärliga när det har gällt förhållandet mellan svenska och finska. Det beror på att man på svenska av tradition har utgått från det man brukar kalla svenska Österbotten, så att Nordösterbotten och framför allt Sydösterbotten har avsett den nordliga respektive sydliga delen av det område som sträcker sig från Karleby i norr till Sideby i söder. På finska är indelningen som känt en annan, så att *Etelä-Pohjanmaa* sträcker sig en god bit norr om Vasa och *Pohjois-Pohjanmaa* ligger långt norr om de tvåspråkiga delarna av landskapet och utsträcker sig ända till Kuusamo. Lösningen har då varit att kalla dessa områden *Södra Österbotten* respektive *Norra Österbotten*; mellan dem ligger *Mellersta Österbotten* (en benämning som

är något tvetydig på svenska, eftersom den också används om kommunerna kring Vasa).

I den nya landskapsindelningen har man dessutom infört en ny region som sammanfaller med svenska Österbotten med undantag av Karleby. Den har på finska kallats *Vaasan rannikkoseutu*, och eftersom ett landskap med i huvudsak tvåspråkiga kommuner knappast officiellt kan kallas "Svenska Österbotten" är den närmast till hands liggande svenska översättningen *Vasa kustregion*. Det är ett namn utan traditioner, men i dessa förändringens tidevarv kan man inte bara bygga på traditioner.

Statsrådets svenska språknämnd har stannat för att rekommendera följande svenska benämningar på de föreslagna nya landskapen (för klarhetens skull omfattar listan också de traditionella landskap som inte har delats upp):

<i>Nyland</i>	<i>Uusimaa</i>
<i>Egentliga Finland</i>	<i>Varsinais-Suomi</i>
<i>Åland</i>	<i>Ahvenanmaa</i>
<i>Satakunta</i>	<i>Satakunta</i>
<i>Tavastland</i>	<i>Häme</i>
<i>Birkaland</i>	<i>Pirkanmaa</i>
<i>Päijät-Häme</i>	<i>Päijät-Häme</i>
<i>Kymmenedalen</i>	<i>Kymenlaakso</i>
<i>Södra Karelen</i>	<i>Etelä-Karjala</i>
<i>Södra Savolax</i>	<i>Etelä-Savo</i>
<i>Norra Karelen</i>	<i>Pohjois-Karjala</i>
<i>Norra Savolax</i>	<i>Pohjois-Savo</i>
<i>Mellersta Finland</i>	<i>Keski-Suomi</i>
<i>Södra Österbotten</i>	<i>Etelä-Pohjanmaa</i>
<i>Vasa kustregion</i>	<i>Vaasan rannikkoseutu</i>
<i>Mellersta Österbotten</i>	<i>Keski-Pohjanmaa</i>
<i>Norra Österbotten</i>	<i>Pohjois-Pohjanmaa</i>
<i>Kajanaland</i>	<i>Kainuu</i>
<i>Lappland</i>	<i>Lappi</i>

Enligt vissa förslag till indelningar består landskapen i sin tur av mindre regioner, som på finska kallas *pientalousalueet*. På svenska har dessa kallats **ekonomiområden**.

Spetsforskningsenhet

I den hårdnande konkurrensen gäller det också för universitet och högskolor att profilera sig. Ett sätt är att försöka skapa särskilda enheter eller center där man kan samla forskare på högsta nivå inom ett visst område. Förebilden är det som på engelska kallas *centre of excellence*, även om det i våra nordiska förhållanden sannolikt blir fråga om en något mer anspråkslös nivå.

Detta *centre of excellence* har översatts på olika sätt till svenska och finska. Det ord som tycks ha börjat stabilisera sig på finska är *huippuyksikkö*. Efter samråd med kolleger i Norden och framför allt Sverige rekommenderar vi på svenska ordet **spetsforskningsenhet** eller **spetsforskningscenter**. Förleden *spets-* har över huvud taget fått en ökad användning i svenskan när det gäller avancerad forskning och teknik. De framstående forskarnas spjutspets banar sig väg in i framtiden!

Handräckning

Det finska ordet *virka-apu* motsvaras på svenska av **handräckning** (inte "tjänstehjälp"). Åtminstone inom försvarsmakten och sjöbevakningen förekommer också något som kallas *työvoima-apu* (t.ex. när båtar med besättning mot ersättning ställs till enskildas disposition i menförestider). Också detta bör anses vara en form av handräckning. Vill man särskilja mellan de två kan man naturligtvis tala om *handräckning till myndigheter* och *handräckning till enskilda*.

I konkreta fall, t.ex. om soldater sätts in för att hjälpa jordbrukarna med skörden, kan *työvoima-apu* också översättas med *arbetshjälp* (i förordningstext har det kallats *hjälp/bistånd i form av arbetskraft*).